

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

16-17 червня 2020 року

I частина

TIME OF ART EDUCATION

**COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE
ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY**

Харків 2020

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.)
Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвєєва О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У збірнику подано статті VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»... Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (16-17 червня, 2020) / заг. ред. В.В. Фомін, Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-І. 186 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032
ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020

Алла Соколова

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії і методики мистецької освіти та
диригентсько-хорової підготовки вчителя*

Лі Сюелю

*51мк група, магістрантка кафедри
теорії і методики мистецької освіти та
диригентсько-хорової підготовки вчителя
ХНПУ імені Г.С. Сковороди
факультет мистецтв*

ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Стаття розглядає значущий чинник у розвитку суспільства та особистості – естетичний смак. На основі вивчення філософської, психолого-педагогічної літератури висвітлено погляди науковців щодо визначення сутності поняття «естетичний смак», його ознак та видів.

Ключові слова: смак, естетичний смак, суспільство, особистість.

This article considers a significant factor in the development of society and the individual - aesthetic taste. Based on the study of philosophical, psychological and pedagogical literature highlighted the views of scientists to determine the essence of the concept of "aesthetic taste", its features and types.

Key words: taste, aesthetic taste, society, personality.

Постановка проблеми її актуальність. Сучасний стан розвитку України пов'язаний з радикальними трансформаціями в усіх сферах обумовлює необхідність переосмислення концептуальних засад вітчизняної системи освіти. Українське суспільство потребує не просто на освіченого висококласного фахівця, а на особистість спроможну до постійного самовдосконалення, готову приймати відповідальні рішення у нестандартних ситуаціях, здатну доздійснення продуктивної, творчої діяльності на основі усталених ціннісних орієнтирів. Однак, соціально-економічні, політичні, культурні перетворення викликають певну нестабільність життєдіяльності людини, що знаходить прояв у розвитку в неї вузькопрактичного ставлення до дійсності, оточуючих явищ і предметів. Це у свою чергу призводить до занепаду духовної складової,

естетичної культури, загальнолюдської здатності творчо мислити та діяти за законами краси.

У контексті означеного перед освітянською громадськістю постають завдання, спрямовані на піднесення естетичної складової у навчанні та вихованні, формуванні у підростаючого покоління естетичної культури, естетичної свідомості, естетичного смаку. На їх значенні наголошується в урядових документах «Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013)», законах «Про вищу освіту» (2014), «Про середню освіту» (2019).

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемивзаємодії людини та оточуючої реальності, розуміння та оцінювання нею подій, предметів, природи, суспільного життя з точки зору їх естетичної доцільності знаходяться в полі зору науковців здавна.

Концептуальні положення естетичного виховання, формування естетичних смаків висвітлено у працях сучасних вчених: Т.Андрущенко, І.Бех, О.Буров, Л.Виготський, І.Зязюн, М.Каган, Я.Мамонтов, В.Сухомлинський, Г.Шевченко та ін. Питання естетичного виховання, формування естетичних смаків в історичній ретроспективі представлено в роботах Н.Калашник, О. Михайличенка, Н.Сірант та ін.

Розробці питань естетичного виховання, формування естетичних смаків, пов'язаних з різними віковими категоріями присвячено праці (Ю.Блудової, Л.Гандзюк, І.Льїнської, Н.Зацепіної, Т.Кучер, Н.Мамчур, Г.Падалки, В.Стрілько, Т.Танько, М.Чернявської та ін.)

Науковцями розглядалися особливості використання різних засобів у формуванні естетичних смаків: української мови (Н.Бондар, Н.Волошина,), українського мистецтва (В.Зубань, М.Зимомря, Л.Одерій, А.Роздимаха, І.Савчук, В.Титаренко, Д.Тхоржевський та ін), музики та співів (Лі Жуйцін), іноземної мови (В.Вертегел, Н.Скрипник), телебачення і радіо (Л.Масол), шкільного театру (Н.Миропольська), регіональної культурної спадщини (Ю.Блудова, І.Льїнська), у позанавчальній роботі (І.Паласевич, О.Хом'як та ін.)

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Аналіз досліджень науковців засвідчив значущу роль естетичного смаку як важливого чинника людської діяльності, загальної культури особистості, власного творчого безперервного професійного зростання, а отже і успіху розвитку українського суспільства.

Мета статті. Проаналізувати стан наукової розробки порушеної проблеми, схарактеризувати поняття «смак», «естетичний смак» та окреслити роль естетичного смаку у вихованні особистості.

Виклад основного матеріалу і результати дослідження. Аналіз літератури з окресленої проблеми свідчить, що науковці розрізняють смак, як уподобання людини, який являється сферою фізіологічного відчуття предметів, котрий не має суспільного змісту та естетичний смак. І хоча естетичний смак є надбанням людини і має індивідуальний характер, він не належить до вродженої властивості, а формується в певному соціумі, в процесі навчання і виховання та виступає як соціальна та духовна якість особи.

При розгляді окресленого феномену звернемось до довідкової літератури. Суспільний характер естетичного смаку, залежність його формування від оточуючого соціуму підкреслюється у філософії. У філософському словнику за редакцією М. Розенталя дане поняття трактується як вироблена суспільною практикою здатність людини емоційно оцінювати різноманітні естетичні властивості, відрізняти насамперед прекрасне від потворного..., мати потребу сприймати і створювати прекрасне у праці, побуті, поведінці, мистецтві [13, С.73].

Значний інтерес представляють наукові філософські розвідки О. Мухи. Розглядаючи проблеми естетичного смаку, авторка приходить до висновку про неможливість раціоналізації даного феномену та визначення його структури у вигляді чіткого алгоритму. На її думку, естетичний смак є більш широким поняттям і його сутність включає не тільки спроможність людиною оцінювати прекрасне, але й наявність у неї почуття гумору, здатність переживати трагічні моменти тощо.

У ході дослідження О.Муха виокремлює групи факторів: видові, соціальні, особистісні, які визначають формування естетичного смаку. Видові або біологічно обумовлені фактори являють собою «вихідні дані» особи як представника людського виду і не залежать від її життєвого існування. До цієї групи факторів належить видова спільність палітри чуттєвих переживань. Науковець вказує на те, що базові смакові відчуття, опорні кольори, подразники нюху та слуху «закладені у генотипі людства» [10, С.48]. Філогенетична спадковість (складова групи видових факторів) вказує на те, що формування естетичного смаку відбувається у тісному зв'язку генетично закладених компонентів (мають першочергове значення) з іншими факторами. Ще одним у цій групі факторів виступає математичне підґрунтя гармонії. О.Муха зазначає, що естетичний смак виявляється у здатності розуміти гармонію, яка «охоплює симетрію, рівновагу, ритміку, періодичність» [10, С.49].

До факторів соціального походження науковець відносить специфіку культурної епохи, регіональну приналежність, етнічно-національне походження, релігійну приналежність, гендерну приналежність, суспільні стереотипи та моду. Звернемось до характеристики деяких з них. Дійсно, культура народу, її контекст виступає організовуючим чинником, що впливає на сприйняття людиною оточуючого середовища, основою побудови наших уявлень про явища, предмети тощо. Релігія, яку сповідує людина «накладає певні моделі поведінки і межі припустимого, тим самим зумовлюючи і низку естетичних уявлень» [10, С.50].

Група особистісних факторів складається з виховання, впливу батьків і близького оточення, особистого життєвого досвіду.

Ґрунтовний аналіз трьох груп факторів формування естетичного смаку засвідчив, що даний феномен в більшості носить соціальний, ніж суб'єктивний, характер.

Словник з естетики розглядає смак естетичний як «здатність людини за почуттям задоволення або незадоволення («подобається» – «неподобається») диференційовано сприймати і оцінювати різні естетичні об'єкти, відрізняти прекрасне від потворного в дійсності і в мистецтві, розрізняти естетичне і

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

неестетичне»[15, С.42]. Підкреслюючи індивідуальну природу означеного феномену, науковці зазначають, що він формується в процесі естетичної практики людини і, в свою чергу, включається в новий досвід, опосередковуючи нове естетичне сприйняття і переживання. Смак естетичний виступає суб'єктивним критерієм естетичної оцінки і його якість визначається тим, в якій мірі виражена в ньому суб'єктивна оцінка відповідає об'єктивній естетичній цінності [там само].

Розглядаючи історію світової естетичної думки, особливості її сучасного стану, зміст, цілі, завдання естетики як науки, характеризуючи таку категорію естетики як естетична свідомість та її структуру, автори навчального посібника «Естетика» визначають естетичний смак як здатність людини до індивідуальної оцінки та добору естетичних цінностей, що уможливорює її саморозвиток [6].

Естетичний смак має велике значення у формуванні особистості, сприяючи її самовдосконаленню, творчому самовтіленню, оскільки знаходить виявлення в індивідуально-неповторній естетичній оцінці, привласненні або запереченні культурної естетичної цінності. Естетичний смак виступає показником цілісності особистості, характеризуючи її внутрішній, духовний світ, її цінності і переваги [9;14; 4].

Підґрунтям у формуванні естетичних смаків виступають національна та світова культура; «сукупність соціально-психологічних настанов, автоматизмів та навичок свідомості, які формують способи бачення світу та уявлення людей, що належать до тої або іншої культурної спільноти; сучасна соціокультурна ситуація в країні в усій її складності і суперечності» [12, С. 20].

Формування та розвиток естетичного смаку відбувається у тісному взаємозв'язку з іншими естетичними категоріями, такими як: естетичні потреби, естетичний інтерес, естетичне сприймання, емоційно-оціночне ставлення до прекрасного, естетичні почуття, естетичні знання, естетичний ідеал, естетична культура, естетична творча діяльність. Наприклад, якщо людина не буде відчувати естетичної попити до свідомо-емоційної оцінки явищ, бажання віднайти красиве, прекрасне в дійсності, мистецтві, то не відбуватиметься і

розв'їй естетичного смаку. І навпаки, естетичний смак породжує бажання до пізнання нового, гарного, що викликає в людині його свідомо-емоційну оцінку.

В.Мовчан зазначає, що особистість з розвиненим естетичним смаком вирізняється багатим духовним досвідом, наявністю неупереджених естетичних суджень щодо духовних цінностей суспільства й людства, ставлення до оточуючих, почуттям міри в особистій поведінці [9]

Аналізуючи наукові підходи у вітчизняній і зарубіжній педагогіці до формування естетичного смаку, В.Хом'як визначає розвинений естетичний смак як здатність людини до узагальнення естетичного, емоційного та поточного, співвіднесення їх зі смаками свого часу, керування власними сутнісними силами та протистояння усьому потворному, формування «гармонії буття» [14, С.115].

Формування естетичного смаку відіграє значну роль у розвитку суспільства. Людина з розвиненим естетичним смаком здатна на високому емоційному, толерантному рівні висловлювати свої позитивні й негативні почуття, судження у спілкуванні, доносити до свідомості інших свої переживання й духовні переконання, викликаючи відповідну емоційну реакцію, естетичну оцінку та створюючи атмосферу взаємодії, співтворчості, «духовного об'єднання людей» [9]. Крім того, така особистість будує своє життя, діяльність за законами краси та власним прикладом у побуті, роботі, впливає на сім'ю, підростаюче покоління, оточуючих, що знаходить безпосереднє відбиття у соціальних відносинах та розвитку суспільства в цілому.

Такої думки дотримується Т.Андрущенко. Розглядаючи проблему виховання естетичного в українському культурному дискурсі, науковець вбачає в естетичному смаку засіб регулювання естетичної діяльності людини, основу її цивілізованого ставлення до світу та визначає дану дефініцію як «духовну якість особистості, завдяки якій здійснюється духовно-творче, емоційно-образне сприйняття та естетична оцінка світу» [1, С.308]. Ґрунтовне вивчення означеної проблеми дозволило класифікувати естетичні смаки за такими ознаками як: професійно-мистецтвознавчі (смаки у різних видів мистецтва, у прикладній естетиці, дизайні тощо), статеві (жіночі й чоловічі), національні (етнічні)

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

(особливості національних підходів до сприйняття і розуміння прекрасного чи потворного, що проявляється, зокрема, в оформленні житла, у побуті, в особливостях одягу, в національній кухні тощо), власні і запозичені смаки, суспільно–політичні, вікові.

У контексті дослідження значний інтерес представляють дослідження доктора педагогічних наук, професора Н.Калашник, яка увела у науковий обіг термін «Густосологія». «Густосологія (від. лат. Gustos - смак) – комплексна наука про естетичний смак, його природу, особливості формування та функції в суспільному житті, роль у розвитку загальної культури особистості та суспільства в цілому» [5]. Науковець розглядає особистість як цілеспрямовану, діяльну, вольову людину спроможну до реалізації своїх сутнісних сил в житті та суспільстві, постійного самовдосконалення, творчого самовтілення. З огляду на це, Н.Калашник наголошує на значущості естетичних смаків у формуванні особистості, називаючи їх «сутнісним, атрибутивним компонентом творчої діяльності, необхідним її «засобом»»[8,].

Щоб ґрунтовніше проаналізувати зміст поняття «естетичний смак» необхідно дослідити його у всій багатогранності його виявлень. З огляду на зазначене, Н.Калашник пропонує розрізняти естетичні смаки за їх носіями, функціями, рівнем розвитку, адекватністю естетичному ідеалу тощо» [8, С.11]. І цьому питанні її погляди близькі до уявлень Т.Андрущенко. Аналізуючи феномен за носіями, Н.Калашник виокремлює наступні види: професійно-мистецтвознавчі, статеві, етнічні, власні та запозичені, вироблені суспільством. Крім того, науковець наголошує на важливості дослідження умов і чинників формуванні естетичних смаків, впливу освітніх закладів на даний процес.

Значний інтерес представляє низка напрацювань Ю. Блудової. Науковець, розглядаючи зміст художньо-естетичного смаку, види, форми і модифікації смаків та рівні їх розвитку, тлумачить дане поняття як: «здатність людини до оцінки творів, предметів, явищ, ситуацій з позиції художньо-естетичного ідеалу, об'єктивне відображення справжніх художньо-естетичних явищ» [2, С.28]. Ґрунтовне дослідження даного феномену дозволило їй виокремити

допоміжні категорії, які впливають на формування естетичних смаків. Серед них: «види смаків (розрізняють за характерними особливостями їх носіїв – віком, статтю, етнічною чи професійною належністю), форми смаків (розрізняють в залежності від предмета смакової оцінки: музичний смак, літературний смак, художній смак, смак до знань), модифікації смаків (розрізняють за ступенем відповідності естетичному ідеалу (адекватний смак, трансформований смак, спотворений смак, антисмак), рівні розвитку смаків (характеризують ступінь сформованості естетичних смаків як окремої особистості, так і певної соціальної групи чи суспільства)» [2, С.30].

Як і Т.Андрущенко, Н.Калашник, Ю.Блудова класифікуючи смаки за носіями виділяють їх поділ за професійною приналежністю, статтю, віком, соціальною приналежністю, національно-етнічними ознаками, на власні або запозичені. Крім того, Ю.Блудова, В. Стрілько наголошують на важливій ролі соціокультурної спрямованості особистості.

Сучасні вчені вирізняють три рівні розвитку естетичних смаків. Професійно-мистецтвознавчий, властивий фахівцям в галузі літератури та мистецтва, а також самим літераторам і митцям; смаки пересічних громадян із елементами загальної культури і достатньої освіти, які розуміють мистецтво на рівні глядачів; побутові, стихійно сформовані та, як правило, не усвідомлені або, у кращому випадку, усвідомлені на духовно-практичному рівні, смаки людей, які не мають мистецтвознавчої освіти та соціокультурної підготовки [2, С.31].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, естетичний смак відіграє значущу роль в розвитку суспільства та особистості. Формуючись на підґрунті суспільного культурно-історичного досвіду, він завжди відображає індивідуальний, внутрішній духовний світ людини, бо процес естетичної оцінки культурних цінностей і духовних настанов збагачує саму особистість, сприяє її життєспроможності, саморозвитку та самовдосконаленню і знаходить вияв у життєдіяльності. Вивчення поглядів науковців дає змогу визначити естетичний смак як інтегративну якість особистості, завдяки

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

якій людина здатна на високому чуттєво-інтелектуальному рівні сприймати та оцінювати світ та своєю творчою діяльністю сприяти його естетичному піднесенню.

Матеріали статті можуть стати основою для дослідження педагогічних умов, засобів формування естетичних смаків у майбутніх учителів музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т.І. Проблема виховання естетичного в українському культурному дискурсі в період глобалізації та інформаційної революції / Т. І. Андрущенко // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: науковий вісник: збірник наукових праць. Київ: ВІР УАН, 2010. Вип. 42. С. 305-312
2. Блудова Ю. Сутність та основні категорії художньо-естетичного смаку / Ю.Блудова Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. №3 (50), 2015. С.28-33.
3. Блудова Ю. Формування художньо-естетичного смаку в молодших школярів засобами регіональної культурно-історичної спадщини // Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск XXXVIII, 2015. С. 66-72.
4. Гандзюк Л.А. Формування естетичних смаків майбутніх техніків-технологів швейного виробництва в системі професійної освіти / Л.А. Гандзюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології. 2014. № 2(11). С. 24-27.
5. Густосологія. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/Густосологія>
6. Естетика : Навч. посіб. / за ред. В.О. Лозового. К. : Юрінком Інтер, 2003. 208 с.
7. Калашник Н.Г. Естетичні смаки: їх витоки і формування. / Н.Г. Калашник. Закарпаття, 2001. 344 с.

8. Калашник Н.Г. Методологічні засади густосології – науки про естетичний смак. Retrieved from <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26/11.pdf>
9. Мовчан В.С. Естетика : навчальний посібник / В.С. Мовчан. К.: Знання, 2011. 527 с.
10. Муха О.Я. Естетичний смак в динаміці розвитку: структурно-факторний аналіз / О.Я. Муха // Вісник Дніпропетровського університету, 2012. №9/2. С.46-52
11. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України: від 17.04.2002 р., № 347/2002 // Офіційний вісник України. 2002. № 16. Ст. 860.
12. Стрілько В.В. Формування естетичних смаків старшокласників у роботі загальноосвітньої школи / В.В. Стрілько. Харків: Колегіум, 2011. 252 с.
13. Философский словарь. Под ред. М. М. Розенталя и П. Ф. Юдина. Изд. 2-е, испр. и доп. М. : Изд-во политической литературы, 1968. 317 с.
14. Хом'як О.А. Ретроспективний огляд проблеми виховання естетичного смаку в системі науково-культурологічного пізнання / О.А.Хом'як. Retrieved from <https://nv-kogpi.ucoz.ua/vupysk6/Khomyak.pdf>
15. Эстетика: Словарь / Подобщ.ред. А.А.Беляева и др. М.: Политиздат, 1989. 447 с.

ЗМІСТ

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Ольга Кузнецова

Оксана Прокопович

Владислав Тарасов

КОНЦЕРТНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА 3

Алла Соколова

Лі Сюелю

ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА 10

Олена Бєлоєнко

МУЗИЧНО-ОБРАЗНА ДРАМАТУРГІЯ ТВОРУ ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ 20

Ірина Мироненко

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ГІТАРНОГО
ВИКОНАВСТВА 25

Альона Лекарьєва

СУЧАСНИЙ ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН 29

Анастасія Найпак

АСПЕКТИ МИСЛЕННЯ МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ 34

Алла Соколова

Лю Чженьянь

ПОГЛЯДИ НАУКОВЦІВ НА ПРОБЛЕМУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ
ПОЧУТТІВ ОСОБИСТОСТІ 38

Наталія Гавришова

ПРИНЦИПИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК ОСНОВА ПРОЕКТНОЇ
КУЛЬТУРИ 45

Ольга Шибасєва

РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В РІЗНИХ ВИДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 51

Анастасія Самойленко

ПОЛІХУДОЖНЯ ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА 56